

Avdelningen för rättspsykiatri
Patrik Backgård

Beslutsdatum
2023-11-21

Dnr
S23-90227

Beslutsfattare
Jesper Svedberg

Ikraftträdande
2023-11-21

Version
2.0 - Godkänd

Vistelse i gemensamhet, avskiljande, vistelse utomhus och användande av fängsel

Innehåll

Vistelse i gemensamhet, avskiljande, vistelse utomhus och användande av fängsel	1
1. Grundläggande bestämmelser	2
2. Vistelse i gemensamhet och avskildhet	2
2.1 Allmänt om vistelse i gemensamhet	2
2.2 Övrigt beträffande placeringen i gemensamhet	2
2.2.1 Placering av intagna i bostadsrum	2
2.2.2 Placering av intagna av olika kön	3
2.2.3 Placering av unga intagna	3
2.3 Allmänt om avskiljande från gemensamhet.....	3
2.3.1 Avskiljande på grund av säkerhetsskäl.....	3
2.3.2 Avskiljande på grund av kroppsbesiktning	4
2.3.3 Avskiljande på grund av s.k. åklagarrestriktioner.....	4
3. Vistelse utomhus.....	5
4. Användning av fängsel m.m.	5
4.1 Definitioner	5
4.2 Handhavande	5
4.3 Bältesläggning	6
4.4 Dokumentation av fängselanvändning m.m.	6

1. Grundläggande bestämmelser

Enligt 5 a § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning, LRU, ska bestämmelserna i 2 kap. 1-3, 5 och 7 §§ samt 4 kap. 10 § hakeslagen (2010:611), HL, om placering, vistelse i gemensamhet och avskildhet, vistelse utomhus samt fängsel tillämpas vid en undersökningsenhet inom RMV när det gäller den som är häktad eller annars frihetsberövad och tas in på enheten för att genomgå en rättspsykiatrisk undersökning, nedan kallad intagen.

Bestämmelserna om fängsel i 4 kap. 10 § HL ska också tillämpas i fråga om den som inte är frihetsberövad som genomgår en rättspsykiatrisk undersökning eller en läkarundersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. (§ 7-undersökning) vid undersökningsenheten, nedan kallad den som är på fri fot, om han eller hon uppträder våldsamt och det är absolut nödvändigt med hänsyn till hans eller hennes egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa (punkten 2).

Frågor om tillsynsgrader och i fråga om säkerhetsbedömningar av intagna regleras i särskild rutin.

2. Vistelse i gemensamhet och avskildhet

2.1 Allmänt om vistelse i gemensamhet

Intagna på RMV:s undersökningsenheter har rätt att vistas i gemensamhet under dagtid under de tider som fastställts av enhetschefen. Övriga tider ska den intagne vistas i sitt bostadsrum. Den intagne kan själv låsa bostadsrummet eller få sitt rum låst av personal. Personal på vistelseavdelning ska alltid ha tillgång till nyckel för att i alla lägen kunna bereda sig tillträde till ett bostadsrum oavsett om den intagne är närvarande i rummet eller inte.

2.2 Övrigt beträffande placeringen i gemensamhet

2.2.1 Placering av intagna i bostadsrum

Enligt 2 kap. 1 § HL har en intagen rätt att placeras i enrum. Två eller flera intagna får placeras i samma rum om det är nödvändigt av utrymmesskäl eller någon annan särskild anledning. Vid de rättspsykiatriska undersökningsenheterna ska dock inte sådan samsittning ske.

2.2.2 Placering av intagna av olika kön

Enligt 2 kap. 2 § HL får en intagen inte placeras så att han eller hon vistas tillsammans med intagna av motsatt kön. En intagen får dock medges att vistas med intagna av motsatt kön, om det är lämpligt och de intagna samtycker till det.

När en intagen anländer till undersökningsenheten ska han eller hon underrättas om att intagna av olika kön kan komma att vistas på samma vistelseavdelning. Den intagne ska ges möjlighet att lämna samtycke till detta. Samtycket ska dokumenteras.

Om en intagen inte kan placeras så att vistelse i gemensamhet med andra är möjlig bör åtgärder vidtas för att, utifrån omständigheterna i varje enskilt fall, undvika att den intagne måste vistas helt ensam. Om det inte går att undvika att den intagne placeras ensam i en sådan uppkommen situation bör detta inte betraktas som ett beslut om avskiljande, men myndigheten bör så långt som möjligt söka motverka att sådan faktiskt avskildhet uppstår.

2.2.3 Placering av unga intagna

Enligt 2 kap. 3 § HL får en intagen som är under 18 år inte placeras så att han eller hon vistas tillsammans med intagna över 18 år, om det inte kan anses vara till hans eller hennes bästa. Ställningstagandet i frågan ska dokumenteras i samband med att den underårige intagne placeras.

Om den intagne är under arton år och inte kan vistas tillsammans med andra intagna har denne enligt 2 kap. 5 a § häkteslagen rätt att vistas tillsammans med personal eller någon annan minst fyra timmar varje dag.

2.3 Allmänt om avskiljande från gemensamhet

Det finns tre grunder för att hålla en intagen avskild från andra intagna i häkteslagen, nämligen: av säkerhetsskäl (2 kap. 5 § punkten 2 HL), om det är nödvändigt för att genomföra en kroppsbesiktning (2 kap. 5 § punkten 3 HL), på grund av beslutade s.k. åklagarrestriktioner enligt 6 kap. HL

2.3.1 Avskiljande på grund av säkerhetsskäl

Om en intagen uppträder på ett sådant sätt att det föreligger fara för säkerheten vid undersökningsenheten får beslut om avskiljande fattas med stöd av 2 kap. 5 § punkten 2 HL.

Frågan om läkarundersökning av en avskild intagen regleras i särskild rutin. Ett beslut om avskiljande ska endast bestå så länge det är nödvändigt. Det innebär att myndigheten behöver ompröva om beslutet ska bestå vid vissa tidsintervall – dvs. om personen även fortsatt ska vara avskild pga. säkerhetsskäl.

Beslutet om avskiljning ska av behörig person omprövas en gång per dygn.

Den som ansvarar för beredskap ska under sina beredskapskontakter under lördag och söndag inhämta relevanta uppgifter om avskilda intagna och utifrån eventuella förändringar vid behov ompröva frågan om avskiljande. Avskiljandet kan rent fysiskt ske i den intagnes bostadsrum eller i ett annat rum som har inrättats särskilt för detta ändamål, beroende på var det får anses lämpligast att hålla den intagne avskild. Bl.a. bör en bedömning göras av riskerna med att den intagne får tillgång till föremål som normalt finns i ett bostadsrum och som han eller hon kan skada sig själv eller andra med.

En intagen som placeras i ett särskilt rum för avskiljande ska inte ha tillgång till skor eller kläder som kan utgöra en risk för andra och den intagen själv. Risk för självskadande handlingar, våldsamt beteende eller skadegörelse påverkar hur ett bostadsrum bör vara utrustat för en intagen som är placerad i avskildhet. Även den byggnadstekniska utformningen påverkar hur rummet kan utrustas, t.ex. om rummet är försett med antennuttag för TV eller om fönstret är försett med persienner.

De rum som de intagna vistas i utan fortlöpande uppsikt ska vara utrustade med signalanordning som den intagne kan använda för att påkalla personalens uppmärksamhet.

2.3.3 Avskiljande på grund av kroppsbesiktning

Angående innebörden av kroppsbesiktning - se Rutin beträffande Visitation av person och omhändertagande av otillåtna föremål.

Normalt bör ett avskiljande för att genomföra en kroppsbesiktning endast bestå under någon eller några timmar. Tiden för avskiljande får inte överstiga vad som krävs för att syftet med åtgärden ska uppnås

2.3.4 Avskiljande på grund av s.k. åklagarrestriktioner

En intagen som hålls avskild med stöd av 6 kap. HL ska normalt hållas avskild i sitt bostadsrum.

3. Vistelse utomhus

Enligt 2 kap. 7 § HL ska en intagen ges möjlighet att vistas utomhus minst en timme varje dag, om det inte finns synnerliga skäl mot det. Synnerliga skäl kan t.ex. föreligga vid en oförutsedd situation som av säkerhetsskäl gör det nödvändigt att hålla intagna, som annars skulle ha vistats i gemensamhet, avskilda från varandra och det till följd av det saknas praktiska förutsättningar att låta de intagna vistas utomhus.

4. Användning av fängsel m.m.

Av 4 kap. 10 § HL följer att en intagen får beläggas med fängsel

1. vid förflyttning inom undersökningsenheten och vid transport eller annan vistelse utanför enheten, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, eller
2. om han eller hon uppträder våldsamt och det är absolut nödvändigt med hänsyn till den intagnes egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa.

En läkare ska så snart som möjligt undersöka en intagen som har belagts med fängsel på grund av våldsamt uppträdande.

Den som inte är frihetsberövad som genomgår en rättspsykiatrisk undersökning eller en § 7-undersökning vid undersökningsenheten omfattas av bestämmelserna i punkten 2 i 4 kap. 10 § HL. Enligt 3 a § förordningen (1991:1413) om rättspsykiatrisk undersökning ska bestämmelserna i 14 § häktesförordningen (2010:2011), HF, om dokumentation av beläggning med fängsel tillämpas både när det gäller den som är intagen och den som är på fri fot.

4.1 Definitioner

Med fängsel menas hand-, fot- och s.k. midjefängsel. Dessa typer av fängsel kan användas beträffande intagna som är frihetsberövade och vistas vid RMV:s undersökningsenheter eller personer som befinner sig på fri fot, men som befinner sig tillfälligt - polikliniskt - på RMV:s undersökningsenheter för att genomgå en § 7-undersökning eller rättspsykiatrisk undersökning. Notera att det i häkteslagen saknas motsvarande uttryckliga bestämmelser om bältesläggning som finns i LRV och LPT.

4.2 Handhavande

En intagen som har belagts med fängsel för att han eller hon uppträder våldsamt ska stå under fortlöpande uppsikt så länge åtgärden består. En intagen

som har belagts med s.k. midjefängsel måste under all förflyttning ges stöd så att risken för fall minimeras. Handfängsel får anbringas på den intagnes rygg endast om synnerliga skäl föreligger. Fängsel ska vid transport anbringas och användas på sådant sätt att den transporterade inte utsätts för onödig uppmärksamhet. Handfängsel ska användas i första hand om inte andra omständigheter talar emot det. Fängsel får aldrig anbringas i fasta föremål. Under färd i fordon får den intagne och transportförare/medföljande bevakningspersonal inte vara sammankopplade med fängsel. Personal som tilldelas transportledaruppgift ska vara insatt i hur och när fängsel får anbringas.

4.3 Bältesläggning

Om det finns en omedelbar fara för liv och hälsa – kan kortvarig bältesläggning tillgripas som myndighetens yttersta tvångsbefogenhet. Bältesläggningen sker då med stöd av bestämmelsen om fängsel i häkteslagen (se 4 kap. 10 § 2 p häkteslagen).

För bältesläggning med stöd av häkteslagen krävs således att den intagne uppträder våldsamt och det är absolut nödvändigt med hänsyn till den intagnes egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa.

Bältesläggning får inte tillgripas om det finns andra mindre ingripande åtgärder (t.ex. annat fängsel eller andra åtgärder) som kan avvärja faran för liv eller hälsa. Bältesläggningen ska alltså tillämpas synnerligen restriktivt och så kort tid som är absolut nödvändigt för att avvärja den akuta faran för liv och hälsa.

En läkarundersökning ska ske omgående av personen som bältesläggs och hälso- och sjukvårdspersonal ska vara närvarande under den tid personen hålls fastspänd. Behörighet att fatta beslut om bältesläggning (fängsel) enligt häkteslagen framgår av beslutsordningen. Beslut om bältesläggning ska omprövas en gång i timmen.

4.4 Dokumentation av fängselanvändning m.m.

All användning av fängsel och bältesläggning ska dokumenteras. Inför transport ska frågan om fängselanvändning anges i transporthandlingarna. Användning av fängsel i samband med en uppkommen situation ska så snart det är möjligt anmälas till behörig beslutsfattare, som har ansvar för att dokumentera händelsen.

Vad gäller fängsel ska det enligt 14 § HF framgå av dokumentationen:

Vistelse i gemensamhet, avskiljande, vistelse
utomhus och användande av fängsel

Ikraftträdande
2023-11-21

Dnr
S23-90227

- Vilka skälen för åtgärden är
- Fängslets art
- När personen belades med fängsel
- När fängslet avlägsnades
- Om den intagne har undersökts av läkare